

JONATHAN TAPLIN

I P O C R I Z I A

Facebook, Google, Amazon

Subminarea culturii și democrației

Traducere: Anca Mihaela Florea

NICULESCU

Cuprins

Introducere	11
Capitolul 1: Marea ruptură	27
Capitolul 2: Povestea lui Levon	39
Capitolul 3: Rădăcinile contraculturale ale tehnologiei.....	53
Capitolul 4: Contrainsurgența libertariană.....	69
Capitolul 5: Distrucția digitală.....	89
Capitolul 6: Monopolul în era digitală	109
Capitolul 7: Captura de reglementare a lui Google	125
Capitolul 8: Revoluția rețelelor sociale	143
Capitolul 9: Pirații internetului.....	171
Capitolul 10: Libertarienii și cei 1%.....	189
Capitolul 11: Ce înseamnă să fii om.....	209
Capitolul 12: Renașterea digitală.....	241
Concluzii.....	271
Mulțumiri	275
Note	277

CAPITOLUL 6

Monopolul în era digitală

„Competiția este pentru învinși.”

– Peter Thiel

1.

Robert Bork a făcut mai mult decât orice persoană din secolul XX pentru a integra principiile pieței libere libertariene ale lui Ayn Rand și Milton Friedman în inima sistemului economic și juridic american. Sala de la Facultatea de Drept din Yale, unde avea loc cursul profesorului Bork despre Legea antitrust, era de obicei plină de studenți. În ultimul an, din audiența acestuia au făcut parte Bill Clinton și soția sa, Hillary, Robert Reich, Clarence Thomas și Richard Blumenthal. Bork era un bărbat înalt, cu părul șaten și foarte creț, cu ochelari mari cu rame din baga și o barbă care îl făcea să arate ca o combinație între un fermier amish și un rabin. Purta costume închise la culoare, cămăși cu butoni Brooks Brothers, iar singura concesie pe care o făcea modei erau cravatele din lână.

Teoria antitrust (pe care glumeții au numit-o un curs al Legii pro-trust) și pe care Bork a predat-o a ieșit din concepția sa inițială privind natura reglementării afacerilor. Reich își amintește

clasa ca fiind destul de controversată: „Nu știam cât de multă influență va avea politica sa antitrust în anii următori. În acele momente, ideile sale mi se păreau absurde, pentru că aveau în vedere o singură dimensiune a politicii publice – bunăstarea consumatorilor – și ignorau toate efectele dinamice ale concentrării, cum ar fi puterea politică sau invazia.” În martie 1973, Bork și-a pus conceptele folosite la cursuri în slujba Statelor Unite, angajându-se ca avocat în timpul administrației lui Richard Nixon și, mai târziu, a lui Gerald Ford. O măsură care arată cât de puțin s-a gândit Bork la Actul Sherman (principalul nostru statut antitrust) este faptul că dosarele Sherman au scăzut substanțial în perioada lui Bork. Când Bork a părăsit Departamentul de Justiție al SUA, a publicat *The Antitrust Paradox: A Policy at War with Itself* („Paradoxul antitrust: o politică a războiului cu sine”), care a modelat legislația antitrust de atunci, concentrându-se asupra eficienței și pronunțându-se clar în favoarea „bunăstării consumatorilor”.

Cu alte cuvinte, Bork a susținut că singura problemă care ar fi trebuit să privească autoritatea de reglementare este dacă prețurile pentru consumatori erau în scădere. Din punctul de vedere al lui Bork, dacă Walmart ar fi devenit singurul retailer din țară, atâta timp cât prețurile continuau să scadă, ar fi fost un avantaj pentru „bunăstarea consumatorilor”. În 1984, pe când Bork era judecător la Curtea de Apel a Statelor Unite pentru Circuitul Districtului Columbia, eu eram vicepreședinte pentru fuziuni și achiziții la divizia de banking a celor de la Merrill Lynch. Noi am contribuit la fuziunea dintre Gulf Oil și Standard Oil of California, din care a rezultat compania Chevron, și astfel s-a redus numărul marilor companii petroliere de la șapte la șase. Pe parcursul întregului proces nu a fost pusă niciodată în discuție problema legislației antitrust.

Bork și-a concentrat interpretarea asupra legilor antitrust în teoria economică libertariană a Școlii din Chicago a lui Milton Friedman. Bork a ajuns la Universitatea din Chicago în anii 1940. Acesta credea cu adevărat în politica New Deal a lui Roosevelt și a început să iasă cu o studentă care avea aceleași convingeri liberale, Claire Davidson. Dar, pe măsură ce era din ce în ce mai atras de amestecul dintre economie și drept, politica ce domina Universitatea din Chicago, una conservatoare, nu a susținut ideea că guvernul ar putea juca un rol în reglementarea afacerilor. Piața liberă trebuia să funcționeze, fără să se lovească de piedicile reprezentate de reglementările guvernamentale. Fie că a fost dorința de a avansa în mediul academic sau o convingere adevărată, atât Bork, cât și Davidson (cu care s-a căsătorit în 1952) au intrat sub influența școlii din Chicago și au preluat teoriile acesteia. Din acel moment, el a luptat pentru tot restul vieții împotriva reglementărilor guvernamentale. Așa cum a observat *The New York Times* în necrologul său, această atitudine l-a costat un loc la Curtea Supremă: „El a scris, de asemenea, un articol cu efecte nefaste în *The New Republic*, în 1963 – care a jucat un rol-cheie în înfrângerea sa categorică din 1987 –, condamnând secțiunile legate de cazarea publică din proiectul Legii Drepturilor Civile din 1964 prin care se urmărea includerea aici a restaurantelor, a hotelurilor și a altor afaceri. Domnul Bork a declarat că nu are nicio obiecție față de integrarea rasială, dar se teme că prin constrângerea guvernamentală în ceea ce privește comportamentul particular libertatea va fi amenințată.”

Google, Amazon și Facebook sunt monopoluri care ar avea probleme în justiție conform statutului antitrust dacă nu ar fi fost pentru Robert Bork. Din perioada în care a lucrat pentru administrația Ford până în momentul venirii la Casa Albă în timpul lui Obama, principiile lui Bork, exprimate în *Paradoxul antitrust*,

care au încurajat fuziunile și au făcut presiuni pentru reducerea reglementărilor, au controlat divizia antitrust a Departamentului de Justiție al SUA. La câțiva ani după ce Bork și-a publicat cartea, șeful diviziei antitrust, William Baxter, numit de Reagan, a declarat pentru *The New York Times* că „va urma o politică antitrust bazată exclusiv pe considerente de eficiență”. După cum arată Barry Lynn în cartea sa despre capitalismul monopolist, *Cornered*, opoziția față de politica lui Baxter a venit de la senatorii din ambele părți, care au susținut că Actul Sherman, în care cuvântul „consumator” nu apare niciodată, a fost folosit „nu pentru scăderea prețurilor, ci pentru a proteja antreprenorul independent și pentru a-i împiedica pe unii dintre noi să folosească instituțiile noastre politice și economice pentru a concentra puterea în propriile mâini”.

2.

De ce contează legile antitrust, în afară de situațiile excepționale în care îi ajută pe cei mici să reziste în lupta cu acele corporații gigant? Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să știm că frica de monopol datează de pe vremea fondatorilor Republicii Americane și a luptei epice dintre Alexander Hamilton și Thomas Jefferson. Fără îndoială că Hamilton a reprezentat puterea comercială a New York-ului și a finanțatorilor care dețineau legăturile necesare pentru a susține revoluția. Jefferson, omul poporului, a fost trimis în Franța în 1784 ca ministru al țării care a sprijinit finanțarea Revoluției Americane. În acest timp, la Philadelphia aveau loc întâlniri unde se puneau la cale elaborarea Constituției, iar James Madison a fost desemnat să reprezinte punctul de vedere al lui Jefferson în conceperea documentului.

Obiecția majoră a lui Jefferson a fost că în actul original nu existau prevederi referitoare la Legea drepturilor omului. După ce a parcurs primul proiect al Constituției, el i-a scris lui Madison din Paris.

Voi spune acum ce nu-mi place. În primul rând, omisiunea legii privind drepturile omului, care să stipuleze în mod clar și fără ajutorul sofismului libertatea religioasă, libertatea presei, protecția împotriva armatelor permanente, **restricțiile impuse monopolurilor** [accentuare adăugată], forța eternă și neîncetată a legilor *habeas corpus* și procesele în orice domeniu judecate de tribunale care să se supună legilor locale, și nu legilor națiunilor.

În cele din urmă, cu ajutorul lui Madison, el a adunat reprezentanții care au redactat Legea drepturilor omului, dar singura clauză împotriva căreia au luptat cu îndârjire federaliștii lui Hamilton a fost legată de „restricțiile aplicate monopolurilor”. Grație poziției sale privilegiate în Europa, Jefferson a primit informații directe despre puterea coruptă a monopolurilor, cum ar fi cazul Companiei Indiilor de Est. Aceasta, care avea monopol absolut asupra comerțului cu India și China, a devenit atât de bogată și de puternică, încât în 1708 a împrumutat Trezoreriei britanice, aproape falimentare, 3 milioane de lire sterline în schimbul extinderii monopolului pentru o perioadă mult mai lungă. Jefferson a observat, de asemenea, că monopolul asupra rentelor, de care se bucurau ofițerii companiei, le-a permis să se întoarcă acasă în Anglia și să construiască proprietăți întinse, să dezvolte afaceri prospere și să obțină putere politică. Compania Indiilor de Est a făcut un lobby atât de puternic în Parlamentul englez, încât au putut să scrie o lege care să garanteze militarilor britanici protecția rutelor comerciale private. Iar Jefferson a fost nevoit să citească despre Marea Foamete Bengaleză din 1770, care a dus la moartea a 10 milioane de persoane și a fost cauzată

de cultivarea forțată, pe scară largă, a opiului (urmare a presiunii exercitate asupra fermierilor locali de către Compania Indiilor de Est, ca parte a strategiei sale de export în China), în locul culturilor locale, ceea ce a condus la o penurie de cereale pentru locuitorii din Bengal. Jefferson a intuit pagubele pe care monopolul lipsit de restricții l-ar putea provoca.

Hamilton a vrut să urmeze ambele căi, convins că poate exista o influență a capitalului asupra politicii, fără însă ca politica să influențeze capitalul. El pusese deja bazele Băncii New York în 1784 și era hotărât să înființeze o Bancă Națională, în care guvernul SUA să dețină 20% din acțiuni, iar restul să aparțină prietenilor săi. Ar fi fost un monopol. În februarie 1791, în ciuda obiecțiilor lui Jefferson, a lui Madison și a aliaților acestora, Hamilton a reușit să ducă proiectul de lege în Congres. Jefferson, care acum era secretar de stat, a făcut apel la George Washington să respingă proiectul de lege, însă președintele a cedat în fața lui Hamilton, secretarul său de trezorerie. În felul acesta, s-a stabilit ca afacerile americane să fie conduse de marile corporații.

Până la sfârșitul secolului al XIX-lea, bărbați ca John D. Rockefeller și J.P. Morgan conduceau combinații de companii numite „trusturi”. Confruntat cu amenințarea reală a monopolurilor, Congresul a adoptat Actul Sherman din 1890, care prevedea amenzi și pedeapsa cu închisoarea pentru oricine „va pune monopol sau va încerca să monopolizeze, să constituie un cartel ori să conspire cu orice altă persoană sau alte persoane, să monopolizeze orice parte a comerțului sau comerțul între diferitele state sau cu națiuni străine”. Președintele american Theodore Roosevelt a folosit această lege pentru a dezmembra compania Standard Oil a lui Rockefeller și Northern Securities a lui Morgan. Iată patru dintre afirmațiile lui Roosevelt despre pericolele monopolului:

Marile corporații pe care le-am dezvoltat și pe care cu multă îngăduință le putem numi trusturi sau carteluri sunt creații ale Statului, iar Statul are nu numai dreptul de a le controla, ci chiar este obligat să o facă ori de câte ori este nevoie de un astfel de control.

Rezolvarea nu constă în încercarea de a preveni asemenea combinații, ci în controlul integral, în folosul bunăstării publice.

Cheltuielile corporațiilor în scopuri politice au furnizat una dintre principalele surse de corupție din afacerile noastre politice.

Absența unor constrângeri oficiale și mai ales naționale în privința banilor obținuți prin mijloace inechitabile a dat naștere unei clase restrânse de oameni extrem de bogați și puternici din punct de vedere economic, al căror obiectiv principal este să-și mențină și să-și sporească puterea. Prima necesitate este aceea de a schimba condițiile care le permit acestor indivizi să acumuleze și mai multă putere, ce nu va determina bunăstarea generală pe care ar trebui să o susțină ori să o genereze.

3.

Chiar dacă Ronald Reagan a fost cel care a generat ruptura de politica istorică antitrust, vina nu poate fi pusă numai pe seama administrației republicane. După cum subliniază Barry Lynn, „atitudinea lui Bill Clinton față de monopolizare a fost chiar mai favorabilă decât cea a lui Reagan sau a lui George H.W. Bush.” Chiar dacă Gore și Clinton au fost opozanți ai monopolizării mass-media, spune Lynn, „au decis să permită consolidarea companiilor media americane care au început sub Reagan, iar continuarea procesului a făcut ca numărul firmelor mari să scadă de la peste cincizeci la șase.” Și bineînțeles, după administrația Clinton, teoriile libertariene ale lui Robert Bork au continuat să guverneze în administrațiile George W. Bush și Obama și s-au

reflectat într-un caz-cheie din 2004 al Curții Supreme de Justiție, Antonin Scalia: „Simpla deținere a puterii de monopol și impunerea concomitentă a prețurilor de monopol nu doar că nu reprezintă ceva ilegal, ci înseamnă un element important al sistemului de piață liberă.” Dar Scalia nu este singurul caz. Un studiu realizat de Lee Epstein de la Universitatea din California de Sud, de William M. Landes de la Facultatea de Drept a Universității din Chicago și de judecătorul Richard A. Posner de la Tribunalul Federal din Chicago a constatat că șase dintre cei zece judecători foarte apropiați de lumea afacerilor din 1946 încoace erau angajați ai Curții Supreme la ultimul termen al lui Scalia.

Dar cum s-a putut ca o schimbare atât de profundă a politicii să nu fie observată de majoritatea americanilor? Poate că, dacă ați avea un bar și un singur furnizor de bere (în cazul în care s-ar aproba fuziunea dintre cei doi giganți din domeniul berii, AB InBev și SABMiller), atunci eventualele consecințe ale monopolului ar ajunge în viața dumneavoastră, dar cei mai mulți dintre noi nu le-am observa, chiar dacă efectele lor asupra bunăstării noastre sunt profunde. După cum subliniază economistul Yelena Larkin și colegii săi, consolidarea tot mai mare a redus cu mai mult de 50% numărul de firme tranzacționate public în SUA: „Acest declin a fost atât de dramatic, încât numărul firmelor din prezent este mai mic decât a fost la începutul anilor 1970, când produsul intern brut real din SUA era o treime din cel actual.”

Ultimii doi președinți ai Consiliului Consultanților Economici ai Președintelui, Peter Orszag și Jason Furman, au publicat recent o lucrare intitulată „*A Firm-Level Perspective on the Role of Rents in the Rise in Inequality*” („O perspectivă la nivelul firmelor despre rolul rentelor în creșterea inegalității”), care susține că mărirea „rentabilității care depășește ceea ce este normal” în cazul firmelor cu o concurență limitată conduce la creșterea

inegalității economice. Autorii descriu aceste firme ca fiind „manipulatoare”.

Renta economică reprezintă revenirea la un factor de producție în exces care depășește necesarul pieței... De exemplu, capitalul poate obține rentă prin angajarea în comportamente anticoncurențiale pentru a obține venituri care depășesc cu mult costurile de oportunitate. În plus, structura pieței forței de muncă poate duce la apariția unor elemente de monopson în anumite industrii, înclinând divizarea acestui contract de muncă închiriat către firmă.

Exemplul clasic de manipulare pe care îl cunoaștem cu toții îl reprezintă serviciile de cablu, care costă mai mult, dar oferă mai puține servicii, atâta timp cât monopolul local permite companiei să facă „afaceri” mai bune în interes propriu. Sunteți îndreptățiți să întrebați dacă Google, Facebook sau Amazon sunt firme manipulative, care caută avantaje personale – din cauza practicii economice a monopolizării accesului la orice resursă. Faptul că Amazon are dreptul să refuze accesul unui editor la baza sa complexă de clienți îi poate permite să obțină venituri suplimentare de la acesta față de situația în care ar exista mai mulți vânzători mari pe piața cărților electronice? Da. Pot Facebook și Google să extragă rentele de monopol care depășesc prețurile normale de pe piață de la agenții de publicitate, în schimbul accesului vizat la miliardele lor de utilizatori? Fostul procuror general adjunct al DOJ, Thomas Barnett, a răspuns la această întrebare în mărturia sa din septembrie 2011, în fața subcomisiei Senatului Antitrust: „În primul rând, amintiți-vă că ei (Google) sunt o companie de publicitate. Au câștigat anul trecut 30 de miliarde de dolari (60 de miliarde de dolari în 2015) numai din publicitate. Și, având în vedere că domină piața de publicitate, o mare parte din aceasta este deja reprezentată de rentele de monopol.”

Peter Orszag este și el de acord cu aceasta, declarând, în fața unui public din Sydney, Australia, că Facebook și Google sunt „monopoluri care folosesc informațiile noastre personale fără să ne plătească în schimb și obțin o rentă de monopol prin vânzarea de anunțuri publicitare bazate pe aceste informații personale.” Astfel, pentru Orszag și Furman, inegalitatea dintre firme a crescut, nu în interiorul acestora. Și da, directorul continuă să facă mai mult decât angajații, dar lucrătorii de la Google, Amazon și Facebook, cu opțiunile lor extraordinare pentru acțiuni, o duc mai bine decât colegii lor din alte industrii. Giganții tehnologici precum Google și Facebook pot avea mai mult de suferit de pe urma inegalităților economice decât ne dăm noi seama. „Poate că am caracterizat greșit o bună parte dintre factorii care duc la creșterea inegalității în SUA”, a declarat Orszag la conferința de la Sydney.

4.

Monopolizarea strânsă a industriei din SUA transformă America într-o oligarhie, cu ramificații profunde pentru sistemul nostru politic. După examinarea divergențelor de opinie publică ale unor grupuri diferite de venituri pe o gamă largă de probleme, analiștii politici Martin Gilens, de la Universitatea Princeton, și Benjamin Page, de la Universitatea Northwestern, au constatat că preferințele unui număr mic de corporații și ale celor foarte bogate au avut un impact enorm asupra deciziilor politice, în timp ce opiniile americanilor cu venituri medii și mici nu au contat. Gilens și Page au scris: „Analizele noastre sugerează că cea mai mare parte a publicului american are de fapt prea puțină influență asupra politicilor pe care le adoptă guvernul nostru”.